

FORTUNFORTET 2007

Om Københavns Befæstning

Jordvolde, træpalisader m.v. har gennem århundreder i Danmarks historie været anvendt som lokale forsvarsforanstaltninger mod indtrængende fremmede. Bygning af borge, etablering af større fæstningsanlæg og sammenhængende voldsystemer kom senere i Danmarkshistorien på tale ved befæstning af større byer og knudepunkter i takt med våben- og angrebssystemernes udvikling.

Et eksempel herpå var etablering og udbygning af det omfattende vold- og befæstningssystem i årene fra ca. 1600 til 1860 omkring det vi i dag kalder middelalderbyen København, på initiativ af Christian den 4. Formålet var at styrke Københavns position som handelsby og monarkiets hovedstad.

Den gamle bastionære fæstning viste sig imidlertid at være helt utilstrækkelig under englændernes terrorbombardement af København i 1807.

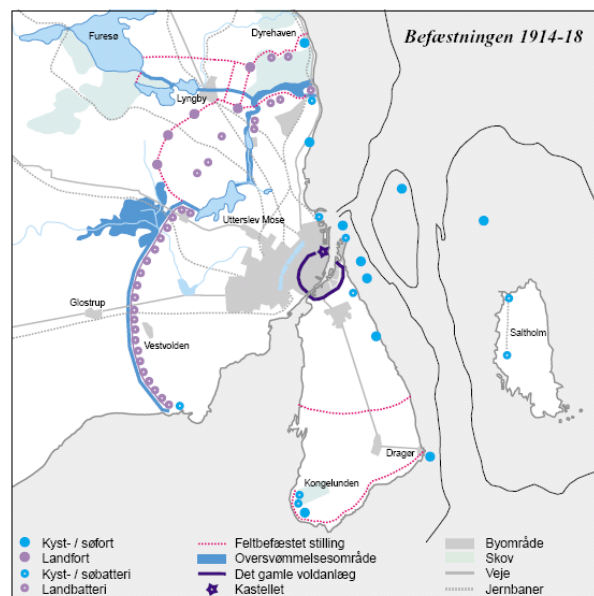
Etableringen af det nyere Sø- og Landbefæstningssystem omkring København i årene efter 1886, som Fortunfortet er en del af, skulle således dels tage højde for våbentechnologiens seneste udvikling især inden for artilleriets styrke og rækkevidde, og dels for at København bredte sig uden for de gamle volde.

Nederlaget i 1864 var smerteligt, og det blev magtpåliggende fortsat at kunne sikre rigets hovedstad. I perioden 1886-1894 satte man store ressourcer ind for at fuldende det meget udstrakte og komplicerede forsvars- og fæstningsanlæg omkring det, vi i dag kalder Storkøbenhavn. I årene op til første verdenskrig forstærkede og udbyggede man Sø- og Landforsvaret yderligere. Man gjorde sig klar til igen at skulle forsvare riget og dets hovedstad.

Dette, også i europæisk målestok, store Sø- og Landforsvarsanlæg kom til at bestå af seks søforter, fire kystforter, et søbatteri og seks kystbatterier samt af seks landforter, ni landbatterier, to sammenhængende enceinter og tre oversvømmelsesområder. Gennem at knytte alle disse

anlægsenheder sammen blev man i stand til at lukke store dele af København og omegn inde bag pigtråd under første verdenskrig.

Landforsvarsanlægget med forter og batterier strakte sig fra Avedøre, op langs Vestvolden, over Gladsaxe, Bagsværd, Buddinge, Lyngby og videre over Dyrehaven til Taarbæk. Søbefæstningen sluttede ringen om København fra Avedøre, op gennem Øresund til Taarbæk.

Kort fra pjecen; Københavns nye Befæstning 1858-1920, udgivet 2003 af Københavns Amt.

Som yderligere sikring af landforsvaret etablerede man gennem et omfattende kanal- og dæmningsarbejde mulighed for at oversvømme Ermelundsområdet fra Lyngby til Øresund. Endvidere byggede man små artillerienheder langs kanterne af vådområderne. En mulig oversvømmelse skulle ske ved at sænke Furesøens vandspejl med ca. 1,25 m gennem en 3 km lang gravet kanal fra Lyngby til Ermelunden, den såkaldte Fæstningskanal, som i dag er jorddækket, men delvis synlig i landskabet.

Under første verdenskrig var hele anlægget, herunder Fortunfortet, bemanded med en sikringsstyrke på ca. 70.000 mand. I marts 1920 vedtog Folketinget at nedlægge landbefæstningen, og umiddelbart herefter blev store dele heraf desarmert og tilkastet med jord.

Befæstningsanlæggene indgår i dag som rekreative områder og udflugtsmål.

Om Fortunfortet

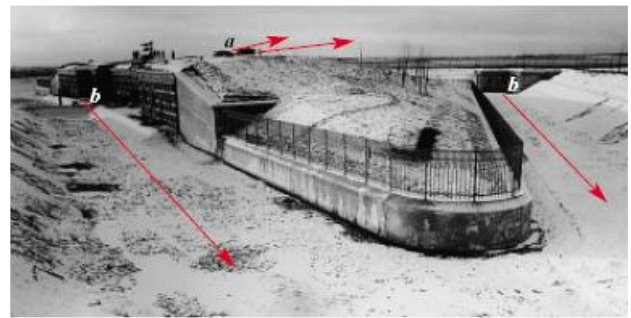
Fortunfortet er det mindste af landforterne og blev placeret som det sidste i rækken mod Øresund. Fortet indviedes ved standerhejsning den 20. december 1892 og blev nedlagt i 1920. Den samlede anlægssum var omkring 550.000 kr.

Taarbæk fortet kom dog til lige før første verdenskrig. Det var et søfort, men det blev placeret så langt fra Øresund, at det delvist lukkede det såkaldte "hul i nordfronten" mellem Fortunfortet og Øresund. Desuden anlagdes der tværs over Dyrehaven en række betonartilleristillinger med forbindende skyttegrave og mandskabsbunkers, Dyrehavestillingen.

Fortunfortet er som de fleste af landforterne udformet som en trekant og omgivet af tørre voldgrave, men i modsætning til øvrige landforter er det bygget i 1½ etage med kassematter.

Fortet fik en velegnet placering, nedgravet og godt beskyttet i en bakke. De tørre voldgrave på fortets tre sider kunne beskydes, dels fra strubekasernen ved fortets indgangsside, dels fra den såkaldte kontreskarpekarponiere i fortets spids. Denne bunker ligger i dag under en af parcellerne på Boveskovvej. Bestykningen for at kunne holde de tørre voldgrave under ild bestod af fire 75 mm kanoner og et antal rekylgeværer.

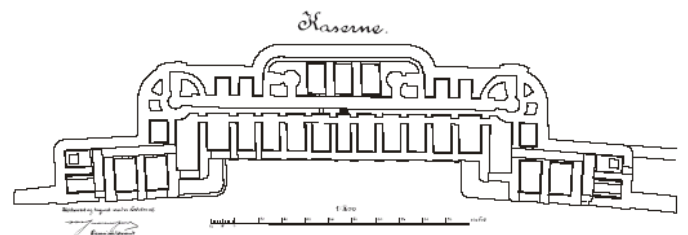
Bestykningen på fortets top bestod af fire 75mm hurtigskydende kanoner i hver sit forsvindingstårn. I det enkelte tårn dannede panserkupel, tårnvæg og affutage en helhed, der ved en kontravægt kunne hæves og sænkes efter behov. Tårnene kunne drejes rundt og også virke som observationsstationer gennem ret store skydeskår.

Dannebrog vejer fra toppen af Fortunfortet ved indvielsen i dec. 1892. De runde kupler øverst på fortet (a) er to af de fire forsvindingstårne, der hver rummede en 75mm kanon. Fortet er omgivet af en bred tørgrav, der kunne beskydes med kanoner og maskingeværer fra 3 kaponierer (b). Foto Tøjhusmuseet.

I forbindelse med første verdenskrig blev fortet yderligere styrket, idet der blev anlagt kanonstillinger på Dyrehavegaardsvej og Ved Fortunen, ligesom der på markerne mod vest anlagdes en forstærket infanteristilling, Lundtoftestillingen også kaldet Bavnehøjstillingen. I skoven øst for fortet sluttede Dyrehavestillingen sig til.

Fortets besætning var på ca. 100 artillister indkaldt i sikringsstyrken, og fortet havde naturligvis egen vandforsyning, fødevaredepot og eget køkken. Rummene blev opvarmet af kakkelovne tilsluttet de 8 skorstene, som i dag forsat kan ses på fortets top.

Oversigtsplan for Fortunfortet (kasernen)

De ydre dele af voldanlægget omkring fortet, glaciset, langs Hjortekærsvej og Boveskovvej har været bebygget siden tidligt i 1930'erne. Det lille hus ved indgangen til Dyrehaven, som i dag benyttes af spejderne, var fortet kontrol- og vagtstue.

I forbindelse med klargøring af fortet i 1914 blev store partier af Fortunen i Indelukke fældet (forhug) således af fortet fik frit udsyn samt uhindret kunne beskyde

Dyrehavesiden over mod Eremitagesletten.

Nordøst for Fortunfortet ses forhugget i Fortunens Indelukke. Luftfotomosaik ca. 1926 (Lyngby Byhistorisk samling)

Fortet har i flere perioder efter nedlukningen i 1920 været lejet ud til private virksomheder, bl.a. blev der i nogle år dyrket champignons, inden ejerskabet for ca. 50 år siden overgik til Lyngby-Taarbæk kommune.

Renovering af Fortet

Siden 2002 har Lyngby-Taarbæk kommune og Københavns Amt efter tilladelse fra Kulturarvstyrelsen gennemført flere renoveringsarbejder på Fortunfortet, såsom

- Rydning og beskæring af beplantningen på fortlegemet.
- Udbedring af kasematbygningens tag og tagrender
- Frilægning af de to diamantgrave på hver side af hovedporten til kasematbygningen.
- Afgravning af jordrampe og retabletering af strubegraven foran kasematbygningen

De mest akutte renoveringsarbejder er i dag gennemført og fortet er grundlæggende sikret mod yderligere forfald. Der er imidlertid stadig mange renoveringsarbejder at tage fat på.

Via et samarbejde mellem RealDania, Skov- og Naturstyrelsen og Kulturarvstyrelsen om Revitalisering af Københavns

Befæstning, er der opstået nye muligheder for at få gennemført nogle af de tilbageværende renoveringsarbejder på Fortunfortet, idet det prioriterede projekt "Dyrehavestillingen" også omfatter renoveringsarbejder på Fortunfortet.

Fortunfortets venner

Med henblik på at understøtte renoveringen fremover blev der den 18. april 2007 afholdt stiftende generalforsamling i foreningen "Fortunfortets Venner". Foreningen har til formål at:

- Arbejde for og støtte renovering af Fortunfortets bygninger og voldanlæg, herunder hjælpe med at ansøge om midler fra fonde.
- Bevare Fortunfortet som et attraktivt lokalt forsvarsminde.
- Formidle information om forsvarsværker i Lyngby-Taarbæk Kommune.
- Deltage i planlægning og afvikling af befæstningsdagen og lignende almennyttige arrangementer.
- Etabler og vedligeholde hjemmesiden Fortunfortet.dk.

Der er naturligvis mulighed for at blive medlem af foreningen. Det kan ske ved henvendelse til:

Steen Wenske Pedersen	45880601
Mogens Larsen	45872023
Ole Bruun Nielsen	45938821
Nete Munk Nielsen	25133575

Læs mere om foreningen "Fortunfortets Venner", Fortunfortet og Københavns nye Befæstning på:

WWW.FORTUNFORTET.DK

Denne folder er udarbejdet af "Fortunfortets Venner" ud fra en tidligere folder udgivet af Grundejerforeningen for "Fortunen" og nærmeste omegn og Lyngby-Taarbæk Kommune september 2002.